

Ander lewens. 'n Roman in drie dele.

André P. Brink. 2007. Kaapstad, Pretoria: Human & Rousseau. 264 pp. ISBN: 978-0-7981-4958-9.

André P. Brink se nuwe roman, *Ander Lewens: 'n Roman in drie dele*, kan met die eerste lees by die leser die gevoel laat van een lang cliché: 'n herhaling van sy vorige verhale, karakters, temas, eksplisiete seks, begeertes, politieke verset en die belangrikheid van stories. By die tweede lees begin 'n mens anders reageer.

Die verhaalgewewe in die drie verhale of novelles sluit al drie aan by ander, parallelle wêreldes, selfs onwaarskynlike droomwêreldes wat naas 'n werklikheid in die teks geplaas word sodat karakters kan voel hulle is in "'n ander, alternatiewe dimensie, waar jy nooit weer by jou vertroude wêreld kan uitkom nie" (193). Die drie mansvertellers is al drie kunstenaars: skilder, argitek en pianis. David, in die eerste teks: "Die blou deur", ervaar die onwerklike, alternatiewe nuwe bestaan saam met 'n vreemde vrou (Sarah), 'n bruin vrou, en twee kinders agter die blou deur teenoor die werklikheid van sy "vroeëre" bestaan met Embeth, ook 'n bruin vrou met wie hy nie kans gesien het om te trou nie, en Lydia. Hy kan egter die woonstel waarin hy en Lydia woon nie weer vind nie en niemand anders weet skynbaar van die bestaan daarvan nie. Daar is, terloops, interessante ooreenkomste tussen hierdie woonstel 1313 (79), die verteller en woonstel 13A en 13B in Brink se kortverhaal "Dertien". Hy moet aan die einde terugkeer na 'n bestaan in die "nuwe" huis agter die blou deur, wat teen die einde van die verhaal geel geverf is. Binne is egter wel 'n hele versameling foto's wat onder andere persone uit sy verlede en hede uitstal. Asof in 'n droom het hy sy werklikheid verloor en asof in 'n droom moet hy soos 'n vreemdeling 'n nuwe werklikheid binnestap.

In die tweede verhaal, "Spieël", moet Steve, die argitek, een oggend in die spieël ontdek

dat hy skielik swart is. Behalwe vir sy eie ontsteltenis word die ervaring verder vreemdend omdat slegs buitelanders soos die bergies en die au pair, Silke, hom as swart beleef, terwyl sy eie gesin en kollegas niks vreemds aan hom opmerk nie. Teenoor die melancholiese stemming van 'n verlore wêreld in die eerste verhaal, is hierdie teks egter besonder driftig en aggressief in die beskrywing en uitbeelding van die karakter se woede en frustrasie. Dit word verwoord teenoor sy kollegas, die bergies en ook op sy uiterste in die sekstoneel met Silke. Soos die eerste verhaal word hierdie man ook 'n vreemdeling vir homself, maar hy staan spesifiek uitgesonder as die Ander vir albei groepe in die restaurant tydens die rooftoneel. Die werklikheid wat hom aan die einde konfronteer is dié van 'n gebreekte spieël (identiteit?): "Ek dink daar lê vir ons 'n paar jaar van teespoed voor."

Die derde verhaal, "Appasionata", het Derek, die pianis as verteller. Soos by die ander twee mans het ook hy die begeerte na meer as een seksuele ervaring, maar dié keer loop hy hom vas in 'n medekunstenaar, die wêreldberoemde sangeres Nina Rousseau, wat nie op daardie gebied met haar begeleier wil saamspeel nie. Die verhaal met onheilspellende vooruitwysings na geweld, moord en spoke stuur onvermydelik af op 'n tragiese en dramatiese einde in 'n ou familiehuis naby Tulbagh.

Hierdie drieledige roman vra egter 'n noukeuriger lees, soos om die komplementering van die een verhaal deur die ander na te gaan, mét die herhaling van clichés want die geheim is "om al die regte clichés te leer gebruik" en die indruk van 'n goeie drama wat sleg opgevoer is te skep of 'n film wat oor en oor speel, maar nie 'n goeie film is nie (93, 117, 175). Dit is alles deel van 'n teks wat inspeel op homself, soos Opperman se "blik op blik op blik": 'n *mise en abyme* met 'n verskeidenheid spieëlbeelde en -verwysings wat skynbaar geen eindpunt het of wil hê nie. Maar dan moet die leser al die belangrike

verwysings opvolg, anders kan jy “'n baie wesentliche leidraad kwyt wees” (152).

Die ek-vertellers, die drie mans as skilder, argitek en pianis (en ook die vroue as kunstenaars in eie reg), verteenwoordig nie slegs die wêreld van die kuns nie, maar ook die mens se soeke na identiteit. In hierdie soektog is die oorwinning van meer as begeerlike vrouens op die oog af vir die mans-vertellers baie belangrik, maar die seksuele vervulling word ook 'n onvoltooide soektog wat soms na desillusie en selfs die dood lei. Lesers sou self kon nagaan hoe hierdie gegewe aansluit by Calvino se metatekstuele roman: *If on a Winter's Night a Traveler*, en Brink se bespreking daarvan as uitbreiding oor die posisie en stryd van manlike en vroulike lesers van tekste in *The Novel*. Daar is genoeg intertekstuele en metatekstuele verwysings in hierdie roman om so 'n ondersoek te regverdig.

Die tema van die interpretasie van 'n teks en tekste word myns insiens die duidelikste aangedui in die eerste verhaal se verwysing na die fotogalery (67–71) waar hy elke keer wanneer hy die gallery besoek ander foto's tussen die bekendes raaksien, ander detail daarin opmerk en sekere foto's vermis, waar baie van hierdie foto's meer as een kant van 'n komposisie beklemtoon en tog 'n eenheid skep.

Die vraag na identiteit is veral in die eerste twee verhale opvallend: David wat oënskynlik sy lewe met 'n vreemde vrou en kinders moet voortsit en Steve wat sy lewe as swart man moet herontdek en -interpreteer.

Sentraal in die roman is die spieël en spieëlbeelde en daarmee gepaardgaande die parallelle gebeure, karakters en tematiese verwysings wat in al drie verhale voorkom. So word 'n netwerk van interne intertekstuele verwysings geskep, wat mekaar vooruit en retrospektief weerspieël. Die vervaging van grense tussen werklikheid en droom, groeperinge in die samelewing, ruimtes en gebeure lei tot 'n kringloop van onvoltooidheid, die een deur wat na die ander lei, 'n doolhof-ervaring by

die fokalisators en soms ook die leser. Die onderlinge skakels tussen die drie verhale maak interessante leesstof, maar kan ook lei tot 'n herinterpretasie van die teks en intrige. 'n Herbesinning oor die verband tussen fiksie en werklikheid word geïmpliseer en die teks ondermyn voortdurend tradisionele sieninge oor die roman met 'n veelvoud van strategieë om 'n roman as “tromp-l'oeil” (113) en *mise en abyme* te skep.

Ander Lewens is 'n Brink-roman wat vlot lees met kenmerkende hebbelikhede soos enumerasies en parentetiese afwykings, maar ook humor. Die roman ewenaar beslis nie stilisties die gehalte van vorige romans soos *Bidsprinkaan* en *Duiwelskloof* nie. Die losser styl en stereotipiese Brink-karakters dra by tot die aanvanklike reaksie van 'n teks vol ou kennis, maar daar is tog genoeg om oor te wonder en in te delf vir die nuuskierige leser.

Johan Anker

Kaapse Skiereiland Universiteit vir
Tegnologie, Wellington